



**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

II. De veritate & falsitate, provt est primaria proprietatis enunciationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](#)

Disp. III. Quæst. II. de Verit. & Falsit. cognit. 51

necessæ est ut vna sit vera, & altera falsa; vt, *Omnis homo est iustus*, *aliquis homo non est iustus*.

Tertia regula est: Proposition negativa contraria, plus negat, quād affirmet altera contradictria affirmatiua, v.g. plus negat, *Omnis homo non est albus*; quād affirmet, *Omnis homo est albus*. Ratio est, quia vniuersali affirmatiua solum distribuit subiectum, non autem prædicatum; negatiua prædicatum etiam distribuit.

Quarta: negatio mutat quæ sunt post se, non ea quæ sunt ante se: v.g. si dicatur, *Non omnis*, tunc signum est particulae; manet autem vniuersale, si dicatur, *Omnis non*; & æquivalens signo *nullus*.

Quinta regula est: Proposition negativa in non reduplicatiua æquivalens infinitæ, v.g. ista, *Homo non est animal*; & æquivalens isti, *Homo est non animal*. In reduplicatiua autem non æquivalens infinitæ, v.g. hæc, *Petrus non est albus essentia*liter, non isti æquivalens, *Petrus esse*ntialiter *est non albus*. Ut autem hoc verem sit, opus est ut modus ipsæ infinitetur, v.g. verum est, *Mysterium Trinitatis non est evidenter possibile*: falso autem, *Mysterium Trinitatis evidenter est non possibile*; sed dici debet, *Mysterium Trinitatis non est evidenter possibile*.

Dico secundò. Pro enunciationibus hypotheticis, seu compositis, hæc axiomatica vera sunt. Primum. Potest conditionalis proposition esse vera, licet conditiona naturaliter sit impossibilis; v.g. potest hæc esse vera, *Si dixi oculum tertiis, dabo tibi centum nummos*. Secundum est: conditionales disparatae, v.g. hæc, *Si cras audias Missam, Petrus Romanum ibit*; non sunt nisi verbo tenus conditionatae, sed in rigore sunt copulatiua, ita ut sensus sit, *Cras audies Missam*, & *Petrus Romanum ibit*, quia nihil est in antecedenti, quod habeat connexionem cum consequente. Tertium est: Enunciations copulatiua & illatiua tunc necessaria sunt, & veræ, cum vtraque pars vera est, & necessaria; falsæ, si altera pars falsa sit, vel contingens, ut hæc vera est, *Homo est rationalis & risibilis*; falsa ista, *Homo est rationalis, & equis est risibilis*. Disjunctiua vera est, si vel vna pars vera fuerit; vt, *Vel dies est, vel nox est*. Quartum est: Conditionales verae in materia necessaria, sunt necessaria; falsæ vero sunt impossibilis: v.g. ista est necessaria, *Si homo est rationalis, est risibilis*; ista impossibilis, *Si homo est rationalis, est lapis*. In materia vero non necessaria conditionales verae non sunt necessariae, neque falsæ sunt impossibilis; vt, *Si cras sudum sit, equitabo*: si enim verum hoc sit, non est tamen necessarium; nec est impossibile, si sit falso. Ratio est, quia conditionales in materia necessaria illatiua sunt; enunciations autem duntaxat in materia non necessaria. Quintum: disjunctiua tunc est necessaria, quando vtraque pars est incompossibilis, siue vtraque pars sit contingens, siue non: *Petrus stat, vel non stat*.

Dico tertio. Pro enunciatione modali axiomata vera sunt. Primum. Propositiones modales habent aliquando sensum compositum, per quem scilicet prædicatum aliquod tribuitur subiecto pro eodem tempore, quo habet aliam formam incompossibillem; aliquando habent sensum diuisum, per quem tribuitur prædicatum subiecto pro diuerso tempore, v.g. *Sicutem sedere est impossibile: Prædestinatum damnari possibile est*. Secundum est. Omnes modales verae sunt necessariae; omnes falsæ sunt impossibilis, v.g. *Possible est, hominem esse album*, non est contingens sed necessarium, quia quod est possibile, necessarium est possibile; quod est contingens, necessarium est contingens. Tertium. Modalis de necessitate vera est, modo eius dictum reduci possit ad propositionem.

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

A nem absolutam necessariam, v.g. hæc vera est, *Nece-*
se est hominem esse animal; quia resolutur in illam;
Homo est animal. Quartum. Modalis de impossibili est vera, cuius dictum resolutur in propositionem absolutam impossibilem, v.g. hæc vera est, *Impossi-*
ble est hominem esse Angelum; quia resolutur in hanc impossibilem, *Homo est Angelus*. Quintum. Modales de impossibili affirmato non conuertuntur, v.g. non valet, *Impossibile est omne animal esse hominem: ergo*
est impossibile omnem hominem esse animal.

Dico quartò. Pro enunciationibus exponibiliibus hæc sunt axiomata. Primum. Proposition exclusiva, in qua scilicet est particula tantum, vel alia æquivalens, resoluta debet in duas categoricas; vt, *Petrus tantum currat*, significat, *Petrus currat*, & nemo aliud currat præter ipsum; particula enim tantum, ut videt, negationem importat. Secundum est. In propositione exceptiva, vbi scilicet ponitur particula prætermissa, aut alia similis, terminus à quo fit exceptio, debet esse terminus communis distributus, id est, supponens vniuersaliter; id est haec non est exceptiva, *Aliquis discipulus præter Petrum studet*; sed potius exclusiva, *Non Petrus tantum studet*. Tertium est. Ut propositiones reduplicatiua sine contradictria, negatiua debet negare ipsam etiam particulam reduplicantem; vt, *Petrus in quantum homo est albus*; contradictria est huic, *Petrus non in quantum ho-*
mo est albus. Si autem dicetur, *Petrus in quantum ho-*
mo non est albus, contraria ester prima, & vtraque falsa. Quartum est. De essentiis cuiuscunq; propositionis, vt virtualiter & implicitè asserat se esse veram, id est ita rem esse uti enunciatur, v.g. hæc propositiō, *Petrus studet*, inuoluit implicitè aliam, *Verum est Petrus studere*. Sicque falsa est omnis proposition negans se veram esse, ut cum quis dicit, *Ego mentior*, nihil aliud dicens: ut ostendam, agens de propositionibus quæ se ipsas falsificant. Quintum est. Paterum non potest procedere de propositione que sit destruictiua pæcti, alioqui obligaretur aliquis ad impossibile; dicat v.g. Deus, *Dabo tibi gratiam ex suppositione, quod dicas verum*; ego autem dicam, *Non dabis mihi gratiam*. De qua item falsitate mox video.

QVÆSTIO II.

De veritate & falsitate, prout est prima-
ria proprietas enunciationis.

V eritas primum hominis bonum, & primarij Solis, teste Nazianzeno, in creaturis spiritu libus prima participatio, radijsque totius maiestatis Dei, exponenda hoc loco est accurate, tanquam proprietas vera iudicij, cuius essentiam & conditiones haec tenus dixi. Cum autem duplex illa sit; transcendentalis, omnibus entibus communis; & formalis, propria cognitionis, illam dabo plenè in Metaphys. de ista his tria disputo: primò, quid sit secundò, in quo subiecto sit, id est in quo intellectus actus sit veritas: tertio speciatim de veritate propositionum de futuro contingent, tum abso- luto, tum conditionato est inquirendum.

SECTIO I.

Quid sit veritas & falsitas cognitionis.

T ria complector hoc titulo: primò, vtrum veritas sit conformitas cognitionis ipsius cum re;

E secundò

52 Philosophiæ Peripateticæ Liber I.

A Secundò, vtrum conformitas illa sit aliquid intrinsecum actui: tertid, vtrum illa sit aliquid separabile ab actu vero.

S. I.

Vtrum veritas sit conformitas cognitionis cum obiecto.

Affirmatio de ratione et statu veritatis.

Dico primò. Veritas formalis est conformitas cognitionis cum ipsa re, non autem conformitas ipsius conceptus obiectiu cum ipsa re; atque veritas vera est in cognitione, non in ipsa re. Ita tradit cum aliis Suarez *dis. 8. sect. 1. contra Vasquez 1. part. dis. 76. cap. 1.* Pro cuius mente

Explicatio sententiae Vasquez.

Obserua nomine *Veritatis*, semper intelligi conformitatem quandam, sive, ut vocat S. Thomas, *adagationem & similitudinem conceptus cum re, ut est in se*; nomine autem falsitatis disformitatem, & quasi dissimilitudinem conceptus cum re, ut est in se. Vnde terminatur vtraque necessariò ad rem ut est in se; sed veritas per conformitatem, falsitas per disformitatem. Conceptus autem vocatur vel ipsa cognitione, quia appellatur conceptus formalis, vel res ipsa propter cognitione, quia appellatur conceptus obiectiu. Vasquez igitur censet in eo consistere veritatem, quod res in esse obiectiu sit conformis rei prout existenti, v.g. veritas huius propositionis, *Homo est animal*, in eo consistit, quod conceptus obiectiu hominis, & animalis ita se habeant ad invenient sicuti se habent in rebus ipsis homo & animal. Suarez autem veritatem in eo ponit, quod cognitione ipsa representatiu sit talis, qualis est cognitione in se ipsa; ita ut propositio illa, *Homo est animal*, vera sit, quia de facto ita se res habet sicuti enunciatur in illa propositione.

Probatio assertione.

Ratio autem est, quia non potest veritas alicuius signi aliunde deflumi, quam à conformitate cum re significata; nam imago Cæsaris v.g. idè est vera, quia repräsentat Cæsarem ut est in se, non autem quod Cæsar in esse obiectiu imaginis similis sit sibi secundum rem. Similiter, propositio vocalis vera dicatur, quod similis sit rei significata, non quod res in esse significata similis sit sibi ipsi: atqui cognitione signata est rei: ergo veritas cognitionis est conformitas cum ipsa re. Adde quod vel ille conceptus obiectiu est ipsa res, & ita dici non potest conformis sibi; vel est ipsa res prout substantia cognitioni ut forma, si que conformitas conceptus obiectiu cum re, est conformitas ipsius cognitionis cum re.

Triplex obiectio.

Obiicitur primò. Obiectum intellectus est verum: ergo veritas non est conformitas cognitionis, sed conformitas ipsius rei in esse cognito, cum scipia in esse rei.

Resp. distinguendo antecedens: obiectum intellectus est verum transcendental, id est, ipsa res prout intelligibilis, concedo; est verum formaliter sumptum, seu veritas cognitionis, nego: nam illa veritas non est obiectum intellectus, sed ipsius actus.

Obiicitur secundò. Illud est primariò verum, quod significatur primariò per enunciationem vocalē veram: conceptus obiectiu primariò significatur per enunciationem vocalē veram: ergo conceptus obiectiu est primariò verus.

Resp. negando maiorem; illud enim non est primariò verū quod significatur primariò per enunciationem vocalē veram, sed ille terminus est veritatis; verum enim formale ipsa est cognitione intellectus.

Obiicitur tertid. Conformitas cognitionis cum re ipsa representata non potest esse nisi conformitas in representando: sed conformitas in representando solum attenditur secundum id quod se ha-

Abet repräsentatiu in intellectu: ergo tota veritas est in concepitu obiectiu intellectus.

Resp. negando minorē: sed conformitas in repräsentando est solus conceptus obiectiu; nam est conceptus ipse formalis, prout connotat obiectum prout est in seipso.

Dico secundò. Veritas cognitionis recte definitur, *Est ipsam cognitione, prout conformis est obiecto*, quod ita se habet, sicuti per cognitionem repräsentatur.

Ratio est, quia tunc repräsentatio aliqua vera dicitur, quando est similis rei quam exprimit: cognitione repräsentatio est, & imago rei cogniti; verbum enim mentis dicitur species expressa, eo quod expressio sit obiecti cogniti: ergo tunc vera est cognitione, quando est conformis rei qua ita se habet sicuti repräsentatur. Circa quam duplex superest difficultas. Prima est

S. II.

Quid superaddat actui vero veritas formalis.

IDest quid in se habet cognitione aliqua tunc, quando est vera & conformis obiecto, quod non habet si falsa est, & disformis obiecto: habetne aliquid in se ipsa intrinsecum, an vero nihil? Potest autem esse conformitas illa, primò relatio rationis, ut censet Vasquez *1. part. dis. 75. cap. 2. secundò, relatio prædicamentalis*, ut multi tenent citati a Suarez *dis. 8. sect. 2.* tertid, relatio transcendentalis, id est essentia tota cognitionis, ut contendit Hurtado *dis. 9. sect. 3.* quartid, denominatio extrinseca, vel potius connotatio, ut docet Suarez *loco citato*.

Dico primò. Veritas cognitionis, seu conformitas eius cum obiecto, nec est relatio rationis, nec accidens aliquod absolutum distinctum realiter à cognitione, nec relatio categorica, nec pura denominatio extrinseca.

Primum enim, si veritas est relatio solum rationis, Relatio rationis non est nisi per fictionem intellectus; relatio enim rationis est relatio ficta per rationem: hoc autem absurdum est, quia cognitione est sine dubio vera, vel falsa, sine vlo figura rationis.

Secundò. Si veritas est accidens aliquod absolutum realiter distinctum à cognitione, cognitione ea omnia immutata, in se vera, est deinde falsa. Hoc autem patet, ut statim probabo. Deinde ipsum est actus intellectus est per se repräsentatio: ergo per suam entitatem repräsentat obiectum sine vlo accidente superaddito.

Tertid. Si est relatio categorica, nunquam cognitione est vera, nisi quando terminaretur ad obiectum categorica. Actus existens, relatio enim prædicamentalis terminū habet actus existentē. Deinde relatio necessariò supponit extrellum vtrūque sub ea ratione, sub qua illud refert, v.g. similitudo duorum parium alborū, supponit corū albedinem: sed veritas non supponit actū verum: ergo veritas non est relatio categorica.

Quarid. Si veritas non est pura denominatio extrinseca, eodem modo actus diceretur verus quo partes dicuntur esse viuis. Hoc autem falsum est; nam obiectum non eodē modo est forma extrinseca, quā denominatur pars vius; obiectum enim non est veritas: ergo veritas non est extrinseca denominatio. Deinde sicut actus repräsentat obiectum per suam entitatem, non autem per entitatem obiecti; ita non est repräsentatiu conformis obiecto per ipsum obiectum, sed per seipsum. Deinde conformitas imaginis cum obiecto est intrinseca ipsi imaginī; nam v.g. conformitas imaginis Cæsaris cum

Definitio veritatis.

Est conceptus ipse formalis, prout connotat obiectum, ita non est repräsentatiu conformis obiecto per ipsum obiectum, sed per seipsum. Deinde conformitas imaginis cum obiecto est intrinseca ipsi imaginī; nam v.g. conformitas imaginis Cæsaris cum

Disp. III. Quæst. II. de Verit. & Falsit. cognit. 53.

Veritas non
est relatio
essentialis.

Multiplex
probatio.

cum Cæsare, est ipsa entitas imaginis: sed veritas actus est conformitas imaginis cum obiecto: ergo veritas est intrinseca ipsi actui secundum illud saltem quod dicit in recto.

Dico secundò. Veritas non est relatio transcendentalis ipsius actus ad obiectum, sed in recto est ipsem actus, propterea in obliquo connotat obiectum sicuti est in se. Ita docent communis Philosophi cum Suarez, contra quosdam recentiores.

Ratio autem est, quia idem actus omnino intrinsecè immutatus secundum entitatem, potest de verro fieri falsus, & contraria, ut statim probabo: ergo veritas non est aliquid essentialis actui. Igitur in actu distinguui duo debent: primum est ratio imaginis, secundum ratio conformitatis. Ratio imaginis intrinseca est actui, & ab illa inseparabilis, ratio autem conformitatis separabilis est, nam mutato obiecto, immutatus actus fit conformis vel disjunctus. Et probari potest à simili de bonitate, vel malitia; sicut enim veritas est conformitas actus cum obiecto, sic bonitas est conformitas actus cum ratione: bonitas autem non est aliquid essentialis actui bono: ergo veritas non est aliquid essentialis actui vero.

Præterea etiam non posset idem actus, postquam semel verus est, fieri falsus; tamen idem numero potest in primo instanti esse verus aut falsus: v. g. cum dixi, *Petrus currit*, currente Petro, actus fuit verus, & ille idem est falsus, si Petrus non cucurrisse; idem enim actus à me producetur currente Petro, vel non currente: ergo veritas non est essentialis actui. Neque dici potest, fore necessariò actum diuersum, Petro non currente, ab eo qui fuit productus Petro currente; sic enim sequeretur, actus incertos habere connectionem necessariam cum obiectis, & ita esse veros ut non possint esse falsi; quod absurdum est, sic enim omnis propositionis est necessaria: ergo Petrus currat, sive non currat; idem actus elici potest ab intellectu. Confirmatur, quia essentia illius actus est representare Petrum currentem; quod representare posset Petro non currente: cum enim dico, *Petrus currit*; hic actus tam representat Petrum currentem, si Petrus currat, quam si non currat.

Obiicitur primò. Per illud actus est representationis conformis obiecto, per quod est representatio obiecti: sed actus per suam essentiam est representationis obiecti: ergo actus est conformis obiecto per suam essentiam, & per relationem transcendentalis. Probatur maior. Actus non est conformis obiecto, nisi per suam representationem: ergo per illud actus est conformis, per quod est representationis:

Resp. distinguendo maiorem. Per illud solum actus est adæquatè conformis obiecto, per quod est representationis, nego; per illud actus est inadæquatè conformis, concedo. Conformitas enim, ut patet, non est sola representationis, aliqui nulla esse posset cognitionis dissimilis obiecto. Est igitur representationis prout connotans obiectum eo modo, quo illud est in seipso; sic enim conformitas dicit in recto representationem, in obliquo autem connotationem obiecti, prout est in se. Vnde ad probationem patet responsio; actus enim non est adæquatè conformis obiecto per solam representationem, sed per representationem cum connotatione.

Obiicitur secundò. Per illud solum actus est adæquatè conformitas cum obiecto, per quod solum est adæquatè similitudo: sed actus est essentialiter est similitudo: ergo actus est essentialiter conformitas cum obiecto. Maior est euidentis, quia certum est, tria hæc esse synonyma, *Imago*, *Similitudo*, *Representationis*.

R.P. de Rhodes curs. Philosoph,

A Resp. negando, quod conformitas adæquatè idem sit, quod similitudo intentionalis, aliqui, ut norabam, nulla esse posset falsa cognitionis. Sicut ergo dixi, quod conformitas in recto est ipsa representatio, sic in recto est similitudo intentionalis, & est præterea connotatio; esto enim imago & representatio realis idem sit cum similitudine reali, & cum conformitate reali; imago tamen intentionalis, & conformitas non sunt adæquate idem, nisi accedat præterea connotatio.

Instabis primò. Si hoc sit, potest ergo dari similitudo aliqua dissimilis, seu dissimilis obiecto; quod implicat in terminis.

Resp. potest dari aliqua similitudo intentionalis dissimilis obiecto, concedo; similitudo realis, nego. Omnis enim cognitionis similitudo est metaphoricè tantum, eo quod obiectum representet, id est præsens faciat intellectui; & si falsa sit, est dissimilis obiecto.

Instabis secundò. Actum esse verum nihil aliud est, quam actum intentionaliter obiecto assimilari; sicut imaginem Cæsaris esse veram, est illam assimilari Cæsari. Ergo si actus per suam essentiam est similis, per suam essentiam est verus.

Resp. negando antecedens, quia veritas cognitionis præter assimilationem intentionalem includit etiam connotationem obiecti, ut est in se, neque licet argumentari à similitudine reali ad similitudinem intentionalem.

Instabis tertio. Si actus per suam essentiam non est verus, sive conformis obiecto: ergo per suam essentiam est dissimilis, & falsus.

Resp. negando consequentiam, quia in reduplicatiis datur medium inter contradictoria; nam in reduplicatiis positio negativa non aquilalet infinita.

Instabis quartò. Si verum hoc sit, sequitur veritatē non distinguiri à falsitate; eadem enim entitas actus positio obiecto est veritas, & eo sublatu est falsitas.

Resp. veritatem non distinguiri à falsitate secundum quod dicit in recto, & intrinseca; sed secundum id quod dicit in obliquo, & connotatiuè. Sicut eadem entitas albedinis comparata parieti albo est similitudo, & cōparata parieti nigro, & dissimilitudo.

S. III.

Vtrum veritas sit aliquid separabile ab actu vero.

E X suppositione quod veritas non sit aliquid essentialis, ac intrinsecum actui vero, non est difficile statuere, quomodo sit etiam aliquid ab eo separabile, adeo ut possit actus idem mentalis qui erat verus, mutato potest obiecto esse falsus.

Dico primò, veritatē non posse separari ab actu vero, Aliquando quidam eius obiectum est necessarium, vel etiā quidam est inseparabilis ab actu vero.

Ratio est, quia non potest amittere veritatem nisi obiecto mutato; sed si obiectum sit necessarium, est etiam immutabile: ergo si obiectum actus sit necessarium, non potest actus verus amittere veritatem. Similiter, si dicam, *Petrus currit tota hora prima*; si currit in primo instanti hora istius, implicat ut positio vera sit falsa, quia obiectum eius est necessarium ex suppositione; quando autem obiectum propositionis est necessarium, tolli non potest veritas, ut dixi: ergo quando positio significat determinatum aliquod tempus, illa ita est vera, ut non possit fieri falsa.

Aliquando qui non significat determinatum aliquod tempus, est separabilis. v.g. positio haec, *Petrus sedet*, vera erit quandiu sedebit Petrus; falsa quando stabit. Contra Hurta-dum, Atriagam, aliquisque multos Recentiores.

E 3 Ratiq

Prima obie-
ctio.

Seconda
obieccio.

Ratio autem est, quia propositio hæc, *Christus est nasciturus*, ante quatuor annorum millia verâ erat & conformis obiecto; nunc autem falsa est, & disformis: sed illa esse potest eadem propositio: ergo quando propositio non significat determinatum aliquod tempus, veritas separari ab ea potest. Probatur minor. Ibi est eadem propositio, vbi est idem prædicatum, idem subiectum, eadem copula: illa tria eadem sunt in illa propositiori, *Christus est nasciturus*: ergo illa eadem est.

Prima obiectio.

Obicitur primò. Hæc propositio, *Petrus currit*, vel significat Petrum currere totâ horâ primâ, vel tantum in parte illius, vel antè, vel post; & ita semper absolute vera est, vel falsa; vel significat Petrum currere toto tempore, quo illa durat; & sic est etiam vera, vel falsa: ergo si propositio sit semel vera, non potest unquam esse falsa.

Resp. illam propositionem, *Petrus currit*, non significare ullum tempus determinatum, sed significat Petrum currere tunc cùm profertur propositio, quandocunque proferatur. Copula ergo, est, significat tempus præsens, sed indeterminatum, v. g. *Petrus currit*, significat nunc, cùm profertur propositio, *Petrus currit*, non connotando tempus ullum præteritum, aut futurum, sed neque præsens determinatum.

Prima instantia.

Instabis primò. Tunc diuersa est propositio, quando significat diuersum tempus: sed hæc propositio, *Petrus currit*, quando est vera, non significat idem tempus, quod postea significat quando est falsa; significat enim tempus quo profertur: ergo diuersa est propositio.

Resp. distinguendo maiorem: tunc diuersa est propositio, quando significat determinatè diuersum tempus, concedo; quando significat indeterminate tantum diuersum tempus, nego. Dixi autem, propositionem hanc, *Petrus currit*, quando est falsa, significare indeterminate tantum diuersum tempus. Si ergo dicas; non potest propositio significare ullâ ratione diuersum tempus sine sui mutatione, negari debet, quia non significat tantum indeterminate nunc, quando loquor, quoquaque tandem tempore loquar.

Secunda instantia.

Instabis secundò. Illud nunc, cùm loquor, vel significat tempus totum, quo loquor; & sic propositio illa semper est falsa, & est semper vera, quia verâ in parte temporis quo loquor, Petrus currit: ergo illa propositio est semper vera, vel semper falsa.

Resp. illud nunc, neque significare partem temporis, quo loquor, neque totum tempus; sed indeterminate tempus, quo loquor, abstrahendo ab eo quod illud sit totum, vel pars.

Tertia instantia.

Instabis tertio. Si hæc propositio, *Petrus currit*, significat Petrum currere in aliquo indeterminato tempore: ergo est vera, modò Petrus aliquando currat; sive hæc propositio, *Aliquis homo currit*, est vera, modò currat vel unus homo.

Resp. hanc propositionem, *Petrus currit*, cùm sit in materia contingens, equivalentre quidem illi particulari, *Petrus currit in aliquo tempore*, modò addatur in aliquo tempore præsenti, quo profertur propositio, quocunque tandem illud sit; ideo non est pars alterius propositionis, *Aliquis homo currit*; vbi significatur homo indeterminate sine ullo addito.

Secunda obiectio.

Obicitur secundò. Si propositio illa, quæ nunc est vera, potest fieri falsa: ergo verum est dicere, quod nunc Deus non scit omnia, quæ scivit; dicebat enim heri Petrum sedere, quod nunc est falsum.

A Resp. cum S. Thoma 1. part. quest. 15. art. 15. ad 3. hanc propositionem, Deus scit quicunque scivit, esse veram, si referatur ad diuinum actum planè immutabilem; esse falsam, si referatur ad enunciabilia. Ideo, Deus cùndem omnino actum habet, quem antè habuit, & idem scit quod sciebat, quia sciebat tantum propositionem hanc esse veram pro tali tempore, falsam pro alio. Si vero scientia illa Dei referatur ad ipsas res, non scit nunc esse verum id, quod heri sciebat esse verum; quia heri erat verum, & hodie non est verum. Et ita scit Deus idem quod sciebat heri, licet veritas propositionis obiectuæ mutetur.

SECTIO II.

B Quenam operatio mentis habeat veritatem, vel falsitatem.

E Xplícata quidditat veritatis, sequitur eius subiectum, circa quod certum est, primò enunciationem esse posse veram, vel falsam, quia iudicium aliquando est conforme obiecto, aliquando disforme; quamvis enim iudicium sit imago obiecti, non est tamen semper imago conformis, & similitudo similis, vt exposui nuper.

In secunda opera ione veritas est & falsitas.

C Certum est secundò, iudicium etiam practicum, v. g. illud, *Virtus est amabilis*, esse posse verum, & falso; quia scientia practica, vt Logica & Moralis, versantur circa iudicia vera; versantur autem circa iudicia practica. Imò iudicium practicum non minus est conforme obiecto, quā iudicium speculativum: ergo non est minus verum. Neque obstat, quod res cognita debet esse mensura cognitionis verâ; nam, vt ait Philosophus, ab eo quod res est, vel non est, cognitionis dicitur vera, vel falsa. Cognitionis autem non mensuratur per obiectum, sed mensura poriū est sui obiecti; nam v. g. ideo res artefacta est vera, quia est conformis notitia practica artis, sive notitia artificis. Non obstat, inquam, quia cognitionis practica considerari potest in ordine ad obiectum, vel in ratione cognitionis, & sic mensurat obiectum; vel in ratione causæ exemplaris, & sic mensuratur ab obiecto, vt dicam alibi.

D His positis, duplex esse potest difficultas. Primò de simplici apprehensione, vtrum illa esse possit vera & falsa. Secundò de propositionibus quibulam reflexiuis, quæ dicuntur insolubiles, & semper ipsas falsificantes.

§. II.

Erum in prima operatione sit veritas & falsitas.

D Ico primò. In prima operatione reperitur veritas, saltem incomplexa & imperfecta: contra Durandum in primum diff. 16. quest. 5. Vñ quem 1. part. diff. 7. & plures Thomistas, contra quos priusquam probem id quod assertio.

E Obserua veritatem cognitionis, aliam esse posse veritas incompleξam, aliam complexam, incomplexa est plexa & incomplexa. assertio prima de veritate.

Obserua veritatem cognitionis, aliam esse posse veritas incompleξam, aliam complexam, incomplexa est plexa & incomplexa.

Disp. III. Quæst. II. de Verit. & Falsit. cognit. 55

tas, per quam dicimus falli, aut fallere; & in eo consistit veritas magis propria secundæ operationis quam prima. Hoc enim posito,

Probatio assertio-
Ratio assertionis est, quia ibi est veritas, saltem incompleta, vbi reperitur conformitas representativa cum obiecto representato: in prima operatione reperitur talis conformitas, cùm enim apprehendo animal rationale, habeo conceptum conformem homini: ergo in prima operatione reperitur veritas incompleta. Maior patet, nam similiter etiam dici solet, *Hec est vera imago Cæsaris*, propter solam simplicem representationem Cæsaris; in dī in operatione sensuum reperitur veritas, quando videtur obiectum sicuti est: ergo illa multò magis reperitur in apprehensione simplici. Quod autem illa sit veritas imperfecta solum, & incompleta, pater, quia in prima solum apprehensione non affirmatur, aut negatur aliquid; neque vñquam dicimus falli, aut fallere, nisi quando iudicamus rem habere se aliter, quam se habeat re ipsa.

Affertio fe-
cunda de
falsitate.
Dico secundò. In prima operatione mentis reperitur etiam falsitas incompleta, & minus propria, nimis talis disformitas cognitionis cum obiecto, vt per eam non dicamus falli, aut fallere. Ita docent *Valentia 1. part. quæst. 17. part. 2. Hur-*

Quadruplex
probatio.
Ratio autem primò est, quia vbi est fictio, ibi est aliqua falsitas. In prima operatione reperitur fictio, v.g. cùm cogito vñionem rerum incompositum in chimera: ergo in prima operatione falsitas est. Deinde cùm aliquis apprehendit totam aliquam propositionem, quam scit esse falsam, vt cùm catholicus propositionem hanc apprehendit, *Angeli est corporeus*, in apprehensione illa est disformitas cum obiecto: ergo est falsitas. Tertiò. In operationibus sensuum, & præsertimphantasiæ, aliquis esse potest error: illi sunt simplices conceptus: ergo in simplici conceptu est falsitas. Denique cùm aliquis videns aurum, & sine vlo iudicio apprehendit aurichalcum, tunc apprehensionis aurichalci est falsa, & disformis obiecto: quod probatur. Obiectum illius apprehensionis est aurum præsens: sed hæc apprehensionis est disformis auro: ergo est disformis obiecto. Probatur major. Illud est obiectum huius apprehensionis, per cuius speciem intellectus determinatur ad tales apprehensionem: sed per speciem auri præsens intellectus determinatur ad tales apprehensionem: ergo aurum præsens est obiectum huius apprehensionis. Confirmatur; si enim tunc eliciam iudicium falsum, & dicam, *Hoc est aurichalcum*, non tendo per primam apprehensionem in aliud obiectum, quam in hoc præsens: sed hæc apprehensionis est disformis obiecto præsenti: ergo prima apprehensionis est potest disformis obiecto præsenti.

Prima obie-
ctio.
Obicitur primò. Aristoteles lib. 1. de interpret. cap. 1. ait alias esse operationes mentis, in quibus nec est veritas, neque falsitas: nulla huiusmodi esse potest operatio præter primam: ergo in prima operatione non est veritas, neque falsitas. Confirmatur. In his solum conceptibus est veritas & falsitas, quibus respondent voces significantes verum & falsum: sed voces significantes primam apprehensionem, non significant verum aut falsum; si enim auditat aliquis vocem hanc, *homo*, nondum dicere potest, verum esse, aut falsum esse: ergo in simplici apprehensione non est veritas aut falsitas.

Ad primam respondeo, Philosophum loco illo citato velle tantum, quod veritas & falsitas com-

A plexa & perfecta non reperitur in simplici apprehensione; non velle quod veritas & falsitas incompleta & impropria nulla sit in ea operatione, cùm etiam contrarium afferat lib. 3. de anima, cap. 6. & 9. Metaph. cap. 12. Ad confirmationem eadem distinctione responderet; vocibus enim significantibus primam operationem non responderet veritas illa perfecta, qua affirmet aliquid, aut neget; sed responderet eadem illa imperfecta veritas, qua responderet prima mentis operationi.

Obicitur secundò. Prima mentis operatio, vel Secunda
represe-
ntant tale obiectum, & sic non est diffor-
mis obiecto; vel non represe-
ntant illud obiectum,
& sic non est etiam illi disformis. Quod probo.
Cognitio non est disformis illi obiecto, quod non
est eius obiectum: sed illud non est eius obiectum,
sed aliud cum quo habet conformitatem, v.g.
cùm habeo aurum præsens, & cogito aurichalcum,
tunc obiectum huius cognitionis est aurichalcum:
ergo cognitionis tunc non est disformis obiecto.
Confirmatur, quia si tunc simplex apprehensionis esset
falsa, nulla esset vñquam apprehensionis, que non
esset falsa, cùm nulla sit apprehensionis, que non sit
disformis alicui obiecto extraneo.

Respondeo primam apprehensionem esse sæpi-
simè disformem obiecto proprio, v.g. cùm habeo
præsens aurum, & cogito aurichalcum, illa cogni-
tio habet obiectum præsens, per cuius speciem de-
terminatur, aurum videlicet, non autem aurichalcum,
per cuius speciem non determinatur. Neque
dicas. Illud est obiectum huius apprehensionis, Instantia,
quod terminat hanc apprehensionem, & per eam ap-
prehenditur, quod illi obicitur: sed aurichalcum
terminat hanc apprehensionem, & per eam ap-
prehenditur & cognoscitur: ergo aurichalcum
est obiectum huius cognitionis, non autem au-
rum.

Resp. negando minorem; illud enim, quod huic apprehensioni obicitur, quod illam terminat,
& per illam apprehenditur, non est aurichalcum,
sed est aurum per modum aurichalci. Et probatur,
quia illud tunc intellectus apprehendit ad quod
terminatur ipsa visio sensitiva: sed visio termina-
tur ad aurum præsens, à cuius etsan specie cau-
satur: ergo etiam apprehensionis intellectus terminatur
ad ipsum aurum, sicut quando appetit oculo bac-
ulus fractus in aqua, oculus videret baculum integrum per modum fracti.

Obicitur tertio. Omnis falsitas in deceptione Tertia ob-
consistit: sed in prima operatione non est decep-
tio, quia per eam nemo falli dicitur, aut fallere;
ergo in prima mentis operatione non est falsitas,
Declaratur minor. In hoc exemplo, disputans Ca-
tholicus contra hereticum de Eucharistiæ Sacra-
mento, primùm intra se affirmat Christum esse in
eo realiter, deinde opinionem hereticam intrà
concepit per primam operationem, in qua, si est
deceptionis, sequitur enim tunc non falli.

Repl. dictum esse sæpius, quod falsitas perfecta,
& complexa in deceptione consistit; incompleta,
& imperfecta est sine illa deceptione. Illa sola re-
peritur in simplici apprehensione, in qua proinde
locum deceptionis non habet. Et ita soluitur id quod
addebat de opinione heretica, quam concepit
Catholicus per simplicem apprehensionem.

S. II.

Vtrum propositiones insolubiles vera sint,
an falsa.

Dico primò. Propositiones, quæ dicuntur commixtæ insolubiles, sive seipsas falsificantes, primò esse simpliciter impossibilis, secundò si essent possibilis, esse omnes falsas.

Natuorge-
nena infolu-
bilium.

Obserua plures à Dialecticis excogitatas esse propositiones, quæ supra seipsas reflexiæ sunt, & dicunt se esse falsas, in quibus primæ specie tantum apparent difficultatis, ut appellentur communiter insolubiles. Huiusmodi esse potest primò ista: *Ego semper mentior*; si enim propositio illa est vera: ergo est falsa, quia dicit se esse falsam. Si autem est falsa: ergo est vera & conformis obiecto, cum sit falsa, & dicat se esse falsam. Secundò sint duas propositiones, quarum prima significet se ipsam, altera vero significet primam propositiōnem: v. g. si dicas, *Hac propositio non est vera*: *Hec propositio est vera*. Videatur tunc quod ambae sunt veræ; nam hoc ipso, quod prima negativa, est vera, certè altera etiam est vera, quæ affirmat eius veritatem; si autem prima falsa est: ergo etiam secunda, quia dicit secundam esse veram, cum non sit vera; sicque ambæ sunt falsæ, cum tamen sint contradictoriae. Tertiò. Proferat Plato propositiōnem falsam, v. g. *Homo est equus*; & ego dicam, *Mea propositio est similia propositioni Platonis*; tunc mea ista propositio vel est vera, vel est falsa. Si est vera: ergo est similia propositioni Platonis. Atqui propositio Platonis est falsa: ergo mea propositio est falsa: ergo est vera simul & falsa. Quartò, dicit Socrates, *Plato dicit falsum*; & Plato dicit, *Socrates dicit verum*. Quarto an propositio Socratis vera sit, an falsa; si enim est vera: ergo falsum est id quod Plato dicit: sed Plato dicit Socratem dicere verum: ergo propositio Platonis est falsa. Plato dicit Socratem dicere verum: sed Socrates dicit Platonem dicere falsum: ergo Socrates dicit verum; & sicutem dicebas dici ab eo falsum. Quintò sint in mundo tres tantum propositiones; prima dicit, *Homo est equus*: secunda, *Equus est leo*: tercias, *Omnis propositio est falsa*: quarto, an tertia ista propositio vera sit, an falsa. Si vera: ergo est falsa, quia dicit omnem propositionem esse falsam, cum tamen ipsa sit propositio. Si ergo est vera, cum non sint in mundo nisi tres propositiones, quæ omnes sunt falsæ, sequitur quod omnis propositio est falsa: ergo ista tertia est falsa, atque adeo simul vera est, & falsa. Dixi ergo in conclusione propositiones illas omnes primò ita esse impossibilis, vt non nisi voce tenuis sint propositiones: deinde posito, quod essent possibilis, illas esse falsas simpliciter.

Probatur
eorum im-
possibilitas.

Primo enim, quod impossibilis illæ sint, probatur, quia non potest intellectus assentiri propositioni, quam scit esse falsam: sed si assentiretur propositioni, quam scit esse falsam, assentiretur propositioni, quam scit esse falsam: ergo intellectus non potest assentiri propositioni, quam dicit se esse falsam: ergo illæ propositiones, quæ dicunt se esse falsas, impossibilis sunt, & voce duntaxat tenuis sunt propositiones. Deinde nihil potest sibi ipsi esse oppositum: istæ propositiones, quæ dicunt se esse falsas, opponuntur sibi ipsis, quia negant id ipsum quod affirmant; negotio enim opponitur affirmationi, cum v. g. dico, *Ego semper mentior*, affirmo me nunc mentiri; & tamen nego me men-

A tiri; cùm omnis propositio, saltem implicite, dicat se esse veram, vt statim declarabo: ergo impossibilis sunt istæ propositiones. Præterea implicat, vt contradictoria in codem subiecto reperiatur: in his propositionibus simul reperiuntur contradictoria, veritas nimurum & falsitas; si enim v. g. hæc propositio, *Ego semper mentior*, sit vera: ergo cùm affirmet se esse veram, est falsa: ergo est vera, & falsa. Si autem sit falsa: ergo, cùm affirmet se esse falsam, est falsa: ergo est vera simul, & falsa; vbi est implicatio, vt pater. Altera etiam probatio huius impossibilitatis esse solet, quia implicat vt aliqua cognitio se ipsam habeat pro obiecto, vt probabitur in Physica, & sc̄pē declaratum est in Theologia: sed hæc probatio difficultior, quia certum est, quod aliqua cognitio, saltem secundariæ & confusa posset in seipsum tendere, vt si dicam, *Deus cognoscit omne cognoscibile*: *Deus facere potest omne possibile*; nem illa etiam cognitio cognoscibilis est, & possibilis. Cur ergo non poterit similitudini alii cognitio, quæ tendat in seipsum, quatenus continentur sub ratione aliqua communis, vt *Ego semper mentior*.

B Secundò, quod illæ propositiones posito etiam, istas esse falsas si sine possibilis.

C B. Minor probatur, qui est essentialis culicet propositioni, vt implicite ac virtualiter dicat se esse veram, id est, rem esse vt enunciatur: v. g. ista, *Ego semper mentior*, inuoluit hanc aliam, *Verum est me mentiri*. Vnde argumentor. Ita propositio dicit implicite se esse veram, & tamen explicitè dicit se esse falsam: ergo dicit se esse veram, & falsam: sed est impossibile vt aliquid verum sit, & falsum: ergo ista propositio affirmat aliquid impossibile: ergo est falsa.

D Instabis primò. Si hæc propositio est falsa: ergo est vera, quia dicit se esse falsam.

E Resp. illam propositionem esse veram secundum quid, & falsam secundum quid, sub diuerso respectu: veram, quatenus dicit se esse falsam; falsam autem, quatenus dicit se esse veram.

D Instabis secundò. Si hæc propositio sit falsa, v. g. cùm dico, *Hac propositio non est vera*: ergo vera erit ista eius contradictoria, *Hac propositio est vera*; si enim ex duabus contradictionib⁹ una est falsa, secunda est vera: atqui si hæc secunda sit falsa, prima est necessariæ vera, quia dicit primam esse veram.

E Resp. hanc secundam non esse contradictionem prima, cùm enunciatur unam duntaxat partem illius; prima enim dicit se esse veram, quod etiam dicit secunda, & sic non opponitur prima, sed tantum dicit partem eius quod dicit prima; non sunt ergo contradictiones.

F Dico secundò, possit aliquem polliceri alteri præmium, ex suppositione quod prima propositio quam dicit, vera sit, modo id quod dicit, non includat largitionem ipsam præmij, aut doni: si autem id quod dicit, includat ipsam largitionem domini, non potest quisquam obligari ad talis doni largitionem. Quod vt explicem,

G Obserua, præter propositiones insolubiles nuper explicatas, alias etiam alias esse, in quibus pactum procedit de propositione, quæ est destruenda pacti, v. g. promittit Deus Petro gratiam, si verum dixerit; Petrus autem Deo dicat, *Non dabam mihi gratiam*: queritur utrum Deus debeat Petro dare gratiam: si enīma

enim dederit, Petrus dixit falsum, sive non debet illi dari gratia; si autem Deus non dederit gratiam, Petrus dixit verum, & sic debetur ei gratia. Neque videtur dubitari possibile, cum etiam inter homines huiusmodi pactum initri potest. Pater v.g. dicere potest filio suo, *Faciā te meū hāredem, si nūquam dicas fālsum*: filius vero dicere potest, *Non facies me tuū hāredem*. Dominus seruo debentis centum nummos dicere potest, *Si tuā primā lītem obtineas, remitto tibi debītū*: seruos autem litteram domino intendat ad non solendum hanc pecuniam; tunc si litteram seruos obtineat, debebit dominus ex pacto dare centum. Si autem cadat, non debet ex pacto, & tamen debet ex sententia iudicis: cuiusmodi litteram Athenis celebrissimam fecerunt Oratores duo, narrante Gellio: cum enim Protagoras exigere a discipulo mercedem, cuius solutionem nolle se dixerat donec Orator euasisset optimus, negaret autem discipulus mercedem, nisi talis esset Orator ut causam obtinere posset, technis eius inuolutus iudex, mali corui malum ouum à se ablegauit.

Dificultas ergo est in explicanda veritate harum propositionum; si enim dicat Petrus promittenti Deo, *Non dabis mihi gratiam*; vel est propositione vera, vel falsa. Si vera: ergo vera etiam erit alia, *Deus dabit gratiam postā propositione Dei*: si vero haec erit falsa, *Deus non dabit gratiam*; erit etiam falsa ita, *Deus dabit gratiam*; quia Deus promisit se datum gratiam, ex suppositione quod prima propositione, quam diceret Petrus, esset vera. Et sic propositiones istae contradictoriae, *Deus dabit gratiam*: *Deus non dabit gratiam*, erunt simul vera, & simul falsa.

Prima foliū. Video autem solui hoc primū posse, dicendo quod Deus in tali casu, vel alius quilibet non potest teneri ad dandum præmium promissum sub ea conditione, per villam propositionem, quæ includat largitionem doni; quia, vt alias dixi, non potest pactum procedere de propositione destructiva pacti, alioqui posset aliquis obligari ad impossibile. Deinde veritas talis propositionis, propter quam datur præmium, debet mouere promissorem ad dandum præmium: sed ipsa largitio præmij non potuit mouere promissorem ad dandum præmium: ergo propter veritatem, quæ continet largitionem præmij, non potest deberi præmium. In eo igitur casu proposto, in quo Deus Petro dicat, *Dabo tibi gratiam, modo verum dicas*; Petrus autem dixit, *Non dabis mihi gratiam*; vi huius propositionis Deus nec tenetur dare gratiam, neque tenetur illam non dare, aquæ omnino ac si nihil dixisset; quod idem dico de aliis omnibus casibus. Si autem queras, hac propositione Petri estne vera, an falsa? Resp. si Deus illi det gratiam, est falsa; si non det gratiam, est vera. Liberum autem illi est dare, vel non dare gratiam; per illam enim promissionem nullo modo tenetur dare, vel negare gratiam.

Secundū video alteri etiam à nonnullis solui hanc difficultatem, & dicere, quod Deus non potest inre huiusmodi pactum cum Petro, etiam ex suppositione, quod præuideat Petrum dictum, *Non dabis mihi gratiam*, quia non potest se obligare ad aliquid impossibile. Posset tamen, inquit, homo ita se obligare. Dicat v.g. Rex mihi, *Si dicas verum, dabo tibi centum nummos*; ego autem dicam, *Non dabis*; tunc si Rex det, non tenetur dare; si autem det, tenetur dare; quia ex hoc pacto illud verē sequitur. Sed hæc responsio difficilis est, & illi haud dubiè præferenda est prior illa, quam actuli.

A

SECTIO III.

Quomodo vera sint propositiones de obiecto contingentī, præsentim fūturo.

Circa veritatis subiectum, quod inquirere cœpi, grauissima ista superest, omniumque ingeniorum contentione dignissima difficultas, in qua experitur humana mens, quantas in seipso sensib[us] habeat, quæ tantam in re per se clarissima caliginem vel faciat, vel intueniat, quam ego nunc, vt pro virili mea parte discutiam.

Certum sit primū, tantam esse arbitrij humani libertatem, idest potestatem agendi, vel non agendi, vt eam violare nec creatura illa valeat, nec Existencia humana libertatis.

B Creatorum etiam ipsum deceat, vt ait Richardus à S. Victore. Hanc enim arcem inexpugnabilem, hoc regnum immortale animæ, hanc libripendem emancipati homini à Deo boni, hominibus datam esse, si ratio philosophica taceret, quotidiana tamen experientia, & Sapientum omnium voces conuincerent.

Certum est secundū, diuinum oculum, quem, Existencia quia cernit omnia solus, verum possit dicere Solem, diuinum præscientiam.

vt loquitur eleganter Boëtius; intellectum, inquam, Dei habuisse ab æterno claram & certissimam scientiam eorum omnium, quæ sunt, vel etiam quæ futura sunt, tum absolute, tum etiam conditionatè; per quam tam distinctè vidit ante annos infinitos id, quod facio in hoc instanti, ac videt illa nunc quando facio. Temporalia enim mouens, inquit August. lib. 10. ciuit. cap. 12. temporaliter non mouetur, nec aliter nouit facienda, quæ facta; nec aliter exaudit inuocantes, quæ inuocatores videt. Quæ tamen, vt ait Boëtius lib. 5. consolat. prosa 12. ille ab æterno cuncta proficiens, prouidentia cernit intuitus, & suis quaque meritis prædestinata disponit. Addebam vero, cognosci ab omnividente Dei intellectu ea etiam omnia, quæ de facto non sunt futura, sed posita tamen aliquā conditione futura essent: v.g. non solum videt Deus ea, quæ facturus sum, sed ea etiam quæ facerem si natus essem in India, si essem mercator, & demum quidquid posita quacunque vel temporis, vel loci, vel status, vel sociorum circumstantiæ facturus essem; quod suppono probatum in Theologia, vbi etiam dixi quod Deus illa omnia clare, distinctè, intuituè non cognoscit modò, sed videt. His positis,

Tota difficultas est, quomodo cum hac Dei Status conscientia, atque adeò cum veritate propositionum trouersia. omnium de futuro, stare possit libertas arbitrij cum tota sua indifferentia, eodem modo ac si nihil Deus præscribet, & nulla propositione de futuro esset ab æterno vera. Hæc difficultas vt explicetur clarissimè, primū videndum est, qualis sit veritas propositionum de præterito, & de præsenti: secundū veritas propositionum de futuro contingentī absoluто: tertīo veritas de futuro conditionato: quartū earum propositionum necessitas: quinto quid senserit circa veritatem hanc Aristoteles.

E

§. I.

§. I.

Veritas propositionum de præterito & de presenti.

Affirmatio af-

firmativa.

& quo-

plex.

Dico primò. Propositio de obiecto contingenti præterito & præsenti vera est, vel falsa determinata, non determinatione potentiali, sed actuali. Hoc antequam probem,

Obserua primò, contingens illud appellari, quod potest esse, vel non esse; fieri, vel non fieri: quod quia contingere potest pluribus modis, propterè contingens propriè dictum illud est, quod causam libet indiferentem ad operandum, vel non operandum, positis omnibus ad agendum prærequisitis, seu quod est à causa libera. Dupliciter enim, ut recte notat Molina *disp. 47. concordia*, potest aliqua causa esse indiferens ad operari, vel non operari. Primò secundum se considerat in sensu diuiso, idest, sublatis prærequisitis ad agendum; & sic nulla est causa naturalis, que non sit indiferens; ignis enim, si tollas materiae combustibilis proximitatem, non vret. Altero modo est indiferens, positis omnibus ad agendum requisitis in sensu composito, vt voluntas quæ posita cognitione, & præparatione diuini concursus, potest amare, vel non amare. Hac verò est indifferenta propria cause libera, à cuius indifferenta effectus dicitur contingens, idest productus à causa quæ poterat agere, vel non agere. Vbi obserua, quod esse contingens nullo modo pugnat cum determinata futuritione; nam futurito dicit tantum esse pro tali tempore; non autem dicit non posse non esse: contingens verò dicit tantum posse non esse.

Esse deter-

minatum quid

sit & quo-

tuplex.

Obserua secundò, determinatum, seu determinatè verum nullo modo idem esse ac necessarium; nam esse determinatè verum est esse ita verum, vt non sit falsum. Dixi, ut non sit falso; non autem, ut non possit esse falso; quia propositio de præsenti est vera, & tamen potest esse falsa. Duplex igitur est indeterminatio, altera est actualis, altera potentialis. Actualis, vt docet optimè Vasquez *disput. 68. num. 18.* est indifferenta ad fore vel non fore, quæ explicatur per duas propositiones de inesse, *Petrus currit*, vel non currit. Huiusmodi actualis indeterminatio directè pugnat cum determinata veritate propositionis, & illi opponitur determinatio actualis, quæ est habitu ad esse pro aliquaque differentia temporis, vt, *Petrus currit*. Indeterminatio potentialis est indifferenta cause ad agendum vel non agendum, quæ scilicet explicatur per unam de inesse, alteram de posibili, vt, *Petrus currit*, poterit tamen non currit; & hæc non pugnat cum determinatione actuali. Hoc igitur certò tenendum est, quod res contingens habet determinationem actualem, quia non licet dicere de illa, erit vel non erit; reuerà enim erit, sed habet indeterminationem potentiali, quia poterit non esse: primum satis est ad determinatam veritatem; secundum sufficit ad libertatem. Quod manifestè declarari potest à pari; res enim præsens, est verè contingens, & haber determinationem actualem, cum verè licet dicere, *Petrus*, v. g. *currit*; non licet autem dicere, *Petrus currit vel non currit*: ergo sola determinatio actualis stare potest cum contingenti, potentialis autem destruit contin-

A gentiam; ac proinde propositio contingens determinatam habet veritatem actualem, licet habeat indeterminatam veritatem potentiale. His ita explicatis,

Ratio cur propositio de præterito & præsenti Probatio ad veritatem habeat determinatam determinatione sertionis. actuali, est illa, quia est conformis obiecto, neque licet dicere, *Petrus currit*, vel non currit, est enim propositio impossibilis; sed, *Petrus reuerà currit*. Neque licet dicere, *Petrus cucurrit*, vel non cucurrit; sed *Petrus cucurrit*: ergo illæ propositiones habent determinationem actualem.

Quod autem habent indeterminationem potentiale, ratio perspicua est, quia verum est dicere, *Petrus currit*, poterit tamen non currere: *Petrus cucurrit*, poterit tamen non currere. Determinatio enim potentialis, vt obseruabam, contraria est libertati, non autem determinatio actualis.

Obiecit. Si vera est propositio de præsenti, v.g. *Petrus est albus*, vel habet veritatem toto tempore, quo profertur, vel postquam prolatæ est, vel in ultimo solùm instanti, quo desinit proferri. Non toto tempore quo profertur; nam quando nondum est, non est vera; sed quando nondum prolatum est prædicatum, propositio nondum est: ergo nondum est vera. Non postquam prolatæ est; quod enim simpliciter non est, illud verum non est. Non in ultimo instanti, quo desinit proferri; licet enim eo instanti dicere, *Nunc propositio non est*, cùm anteà esset; desinit enim cùm sit successiva, per primum non esse, non autem per ultimum esse.

Respondō, propositionem esse veram toto tempore quo profertur, copulatiæ sumendo omnes illius partes; non autem diuisiùc, idest si sumas solam primam partem, non est vera, neque si sumas solam ultimam, sed si omnes simul sumas, in illo toto tempore vera est. Deinde dici etiam posset, illam esse veram in aliqua parte temporis indeterminata, in qua completerit propositio, & post quam sequitur instans in qua licet dicere, *Nunc est completa propositio*.

§. II.

Veritas propositionum de futuro absoluta.

Dico secundò. Propositiones contradictoriae de futuro contingenti determinatè vera sunt, non solùm disiunctim, sed etiam disiunctiùe, eodem modo ac propositions contradictoriae de præsenti & præterito. Id est, non solùm hæc propositio hypothetica determinatè vera est, *Petrus peccabit*, vel non peccabit; sed etiam hæc categorica, *Petrus peccabat*, vera est determinatè; & hæc determinatè falsa, *Petrus non peccabit*. Pro cuius intelligentia,

Obserua primò, propositiones contradictorias v.g. istam, *Bellum navale cras erit*, vel non erit, posse sumi vel disiunctim, vel disiunctiùe: disiunctim sumuntur, quando ambæ propositiones unitæ per particulam, vel, sicut una propositio, quæ propositio non solùm est vera, sed etiam est necessaria: disiunctiùe sumuntur, quando ex duabus non fit una, sed qualibet categorica sumitur per se, v. g. *Bellum cras erit*; & de istis tota est difficultas, & multiplex Authorum dissidium, vt patet ex statim dicendis.

Obserua enim secundò, quintupliciter videri diffinis est. Doctores circa veritatem hanc, de qua querimus. Primi enim vetus fuit Stoicorum error apud August. lib. 5. de cinst. c. 8. Simonis magi apud Clement.

Quinque
Authorum
sententia.

Disp. III. Quæst. II. de Verit. & Falsit. cognit. 59

lib. 5. recognit. Manichæi apud Chrysost. hom. 45. in Ioann. demumque Ioannis Vvicleffii, ut constat ex Concilio Constantiensi act. ultima, & Valdensi tom. 1. lib. 1. art. 1. cap. 21. nullum omnino esse posse locum humanæ libertati, sed fato, id est necessariō, cuncta fieri, eo quod detur in diuina mente præscientia, & determinata veritas futurorum. Quibus alij ex opposito, ut Cicero, & ex plurimis etiam mente ipse Aristoteles, ut remota necessitate libertatem astruerent, sacrilegos fecerūt homines, ut facerent eos liberos, inquit August. lib. 3. de lib. arbitrio, negarunt enim præsciri à Deo futuro, atque adeò volueret propositiones de futuro neque veras esse, neque falsas. Secundò, è Catholicis etiam Doctoribus non pauci, neque obscuri nominis aliqui sensere, nullas ex istis propositionibus esse actu veras aut falsas, sed potentia tantum, quatenus fieri possunt vera, si contingat id quod enunciant; falsa, si non contingat. Tertiò, concedunt alij veras aut falsas esse propositiones de futuro, sed negant, esse posse distincte ac determinatè veras aut falsas; sed contradicentium unam esse indeterminatè veram, alteram indeterminatè falsam, ita ut signari nequeat, quanam earum sit vera, & quanam earum sit falsa. Ita censent Auteolus, Cartharinus, Bassolis, Agidius, Argentina, Molina, Conimbricenses, Masius, Vallius. Quartò, Thomistæ aliqui negant propositiones contingentes de futuro habere veritatem aut falsitatem determinatam, nisi post decretum Dei de prædeterminanda hominum voluntate ad talem, vel talem actum. Ita enim censent Aluarez disp. 7. de auxil. n. 13. & disp. 13. Ledesma, & alij. Quintò denique statuit communior, & sine dubio prior sententia, quod è duabus propositionibus de futuro, una est determinatè vera, id est ita vera, vt non sit falsa; & altera determinatè falsa, id est, ita falsa, vt non sit vera; determinatione, inquam, actuali, non autem potentiali, quatenus ita est vera, vt possit absolute falsa esse. Ita S. Thom. lib. 1. de interpret. scđ. 13. 14. 15. & 1. p. 1. 14. & 16. Scotus, Alenfis, Albertus, Ochanus, Suarez & Vafquez. Vide omnino Ruiz disp. 23. de scientia Dei, scđ. 2. vbi adducit multa loca Patrum, præsertim Athanasij, Augustini, Anselmi. Sed nemo id expoluisse videtur elegantius Boëtio lib. 5. consolat. prosa 5. Mihi satis erit paucis & clarissimis rationibus id probare.

Prima ratio.

Prima dicitur ex notissimis illis, & omnium primis principiis, *Quodlibet est, vel non est: Impossibile est aliquid esse simul, & non esse.* Ex quibus sic argumentor. Due propositiones contradictoriae non possunt esse simul vera determinatè, neque simul falsa determinatè, alioquin simul idem esset: ergo ex duabus illis contradictoriis, *Petrus peccabit*, *Petrus non peccabit*, una est determinatè vera, & altera falsa determinatè. Imò de qualibet vera est determinatè affirmatio, vel negatio, alioqui posset idem esse simul, & non esse: ergo de qualibet propositione contingente dici debet, vera est determinatè, vel falsa est determinatè.

Secunda ratio.

Secunda dicitur ex altero etiam principio per se noto. Ab eo quod res est, vel non est, propositione vera est, vel falsa. Vnde argumentor. Illa propositione est determinatè vera, qua rem enunciata sicuti est: hæc propositione, *Petrus peccabit*, rem enunciata sicuti est, suppono enim Petrum reuerā postea peccare: ergo illa propositione de futuro est determinatè vera. Confirmatur. Illa propositione est vera determinatè, quia ita est conformis obiecto, vt non sit disformis: hæc propositione, *Homines resurgent*, ita est conformis obiecto, vt non sit disformis: ergo illa est determinatè vera. Deinde hodie determinatè verum est dice-

A re, *Petrus peccat*: ergo heri determinatè verum erat dicere, *Petrus peccabat*. Probo consequentiam. Heri affirmabat idem quod nunc: sed nunc affirmat verum: ergo & heri.

Tertia ratio. Illa propositio determinatam habet Tertia ratio. veritatem, seu est distinctè vera, & non falsa, quam qui profert, verum dicit, & non mentitur: propositiones de futuro Deus & Prophetæ vere dixerunt, & non sunt mentiti: ergo illæ habent determinatam veritatem. Major nota est, minorem nemo Christianus in dubium vocat, consequentia ergo est necessaria. Confirmatur. Qui dicit certò & determinatè futurum, quod non est certò & determinatè futurum, mentitur: Deus & Prophetæ dixerunt multa determinatè futura: ergo mentiti sunt, si nihil sit determinatè futurum.

B Quarta ratio. Illud est determinatè futurum, cuius habetur vera & determinata scientia: sed futuri contingentis habetur à Deo certa & determinata scientia: ergo illud est verum determinatè. Imò id quod est determinatè obiectum fidei, est verum determinatè. Multa futura contingentia sunt obiectum Fidei, v. g. *Erit dies iudicij*: ergo futura contingentia sunt determinatè vera.

C Quinta ratio. Illud est determinatè verum, quod est necessarium: propositio de futuro contingent, necessaria est, ex suppositione, ut probabitur §. 4. ergo est determinatè vera.

Sexta ratio. Sexta denique ratio sit ingeniosum illud dilemma Vafquis. Vel qui dicit, *Petrus peccabit*, verum dicit, vel dicit falsum. Si verum: ergo propositio illa est vera. Si falsum: ergo qui dicit contrarium, *Petrus non peccabit*, dicit verum. Quod probo. Qui dicit contrarium falso, dicit verum: ille dicit contrarium falso: ergo dicit verum. Ergo una ex contradictoriis est vera, & altera est falsa. Item probo, quod ille non dicit verum. Qui dicit rem futuram quæ non erit, non dicit verum: ergo ille dicit verum, & non dicit verum: & qui dicebat, *Petrus peccabit*, dicit falsum, & non dicit falsum; qui enim dicit contrarium falso, non dicit falsum.

S. III.

Veritas propositionum de futuro conditionato.

D Ico tertio. Propositiones de futuro contingent conditionato sunt eodem modo determinatæ affirmativa, veræ, aut falsæ, quo propositiones de futuro absuluto. Ita Suarez, Vafquez, Ruiz, qui demonstrant ita sensisse omnes Patres, & omnes Theologos, si paucos excipias recentiores Thomistas: de quo argumento plenè dixi 1. part. Nunc, ut de assertione posita clare constet,

E Observa primò, quid sit nunc actu rem aliquam Quid sit rei esse futuram; non enim primò est esse præsens aeternitati Dei, quæ licet entitatè sit indivisibilis, virtualiter tamen divisibilis est, sicut immensitas. Neque secundò est decretum Dei absolutum de re aliqua; hoc enim destrueret libertatem. Nec est aliquid præsens, licet propositione illa, *Nunc Antichristus est futurus*, videatur designare tempus præsens: rectè siquidem monet. Augustinus, hunc esse vocis abusum, qua videtur futurum coniungere cum præsenti. Copula igitur, est, in hac propositione, *Nunc Antichristus futurus est*, non signat ullam existentiam præsentem, sed tantum præsentem connexionem prædicati & subiecti. Futurum ergo nihil aliud est in recto, nisi res ipsa propterea connotat tempus præsens, cui coexistet. Futurum autem est co-existentia cum tempore sequenti.

Observa

60 Philosophiæ Peripateticæ Liber I.

Futurum
absolutè &
conditiona-
tè.

Futurum
conditiona-
tum quid
exigat.

Probatio af-
fertionis.

Conclusio.
distinguens
necessita-
tem.

Necessariū
quid sit &
quotuplex.

Obserua secundò, duobus modis posse aliquid esse futurum: primò absolute, secundò conditionatè. Absolute illud est futurum, quod significatur cognitione aliqua categorica; vt, *Erit Antichristus*. Conditionate futurum, quod significatur per propositionem aliquam hypotheticam; *Si Tyrus videret miracula Christi, conuerterentur*.

Obserua tertio, tunc non esse futurum conditionatum, quando res significata per conditionem, non est aliquo modo principium, vel conditio rei futuri; v.g. hæc, *Si Petrus currat, Paulus studebit*, non dicitur propositione de futuro conditionato, quia cursus Petri disparatus est à studio Pauli, nec est eius principium, vel occasio. Ista verò est propositione de futuro conditionato, *Si Christus Tyrus predicet, conuerterentur*; prædicatio enim Christi caufaret Tyriorum conuersationem. Neque hinc sequitur, propositiones huiusmodi esse illatius, si materiam habeant contingentes; sunt enim tantum enunciatiæ, vt olim ostendi.

Ratio ergo conclusionis eadem est, quæ superiores quæ scilicet inter contradicitoria non datur medium; *quodlibet enim est, vel non est*: istæ propositiones de futuro conditionato contradicitoriae sunt, *Sed Tyrus videant miracula, conuerterentur*: ergo una earum est vera, & altera falsa. Deinde Deus & Prophetæ multa sepe dixerunt futura sub conditione, ergo illa vera sunt. Deinde ista, *Si Deus Petrum vocaret, conuertereatur*; ita est conformis obiecto, vt eius contradicitoria sit disformis: ergo est vera determinatè. Probo antecedens. Obiectum huius propositionis est conuersio Petri sub conditione vocationis: sed illa conuersio reuera existeret si peneretur vocatio: ergo illa propositione est conformis obiecto. Denique multa futura sub conditione sunt obiectum fidei, v.g. *Omnis peccator si perseveret, damnabitur*; *Omnis iustus, si deseratur a Deo, peccabit*; *Omnis nomen si Deum vocarem sequatur, salvabitur*.

Quibus ita definita, tota difficultas est, quomodo determinata illa veritas futurorum, que pendent à libertate, non officiat libertati; quæ indeterminatio quædam & indifferentia est. Quod ut explicem, expōndam.

§. IV.

Necessitas propositionum de futuro.

Dico quartò. Propositiones de futuro ita sunt verae, vt sint necessariae necessitate consequente, non autem necessitate antecedente; quo etiam modo necessitate consequentiæ necessariae sunt propositiones de praesenti, & de præterito. Ita communiter tenent Doctores omnes Augustinum & Anselmum sequuti, quorum doctrinam in Philosophia, & Theologia celeberrimam vt proponam,

Obserua necessarium illud appellari, quod non potest non eueneri. Duobus autem modis necessarium aliiquid esse posse, tradidit Anselmus lib. de concordia, cap. 1. Boëtius lib. 4. consolat. prola 4. & admittunt omnes Theologi apud Vasquez 1. part. diff. 68. cap. 4. Duplex, inquam, est necessitas; altera est antecedens, altera consequens. seu ex suppositione. Antecedens ea est, quæ nascitur ex causa effectum præcedente, seu quæ est in ipsa causa ante positionem effectus; vt, *cras sol orietur*; non enim potest sol cras non oriri. Necessitas sequens illa est, quæ non nascitur ex parte ipsius causæ, neque facit rem esse, aut fore, sed oritur ex positione effectus, quem sequitur. Nascitur, inquam, ex positione ipsa effectus, non tanquam ex causa, sed per optimam consequentiam ex eo infertur. V.g. ex suppositione

A ne quod sedeam, non possum non sedere; hoc enim modo quod est, quando est, necesse est esse, & præteritum necessariò est præteritum, & futurum est necessariò futurum. Nec enim significat aliud hæc necessitas, nisi quod impossibile sit aliiquid esse simul, & non esse.

Vnde rectè ibidem notat Anselmus, duo hæc valde diversa esse, quod *res sit futura*, & quod *res futura sit futura*: sicut aliud est rem esse præsentem, & rem præsentem esse præsentem; sicut magnum est discriberi inter hanc, *Petrus peccabit*, & hanc, *Petrus qui peccabit peccabit*. Prima siquidem est contingens, secunda est necessaria necessitate sequente ex eo, quod non possit aliiquid esse simul, & non esse.

B Sed obseruandum tamen est discriberi inter præteritum & futurum, quod ex Anselmo rectè colligit loco citato Vasquez num. 22. & Suarez lib. 1. de scientia futurorum, cap. 9, præteritum enim, quamvis non sit necessarium nisi necessitate consequente, illa tamen necessitas sequens in propositione de præterito, includit immutabilem habitudinem ad esse, id est nulla vis potest eam nunc reddere falsam: Petrus peccauit, v.g. ita necessarium nunc est necessitate sequenti, vt neque Deus, neque Petrus nunc possit reddere illam falsam. At verò propositiones de præsenti, & de futuro necessitatem habent sequentem, quæ reddi potest falsa, potest enim Petrus non peccare, quia illa propositiones non includunt immutabilem habitudinem ad esse.

C Ex his licet concludere cum Anselmo, necessitatè antecedentem pugnari semper cù libertate, sive sit in sensu cōposito, sive in sensu diuiso; quia libertas est indifference cause ipsius, etiam in sensu cōposito: sed necessitas, quæ nascitur ex causa, & ita illam inclinat in unam partem, vt fleti non possit in aliam, tollit indifferentiam causæ: ergo tollit libertatem. At verò necessitas sequens non tollit ullo modo libertatem, quia illud quod supponit libertatem, non potest eam tollere; necessitas sequens supponit libertatem: ergo non eam tollit. Probatur n. in or. Necessitas quæ sequitur ex positione ipsius effectus liberè positi, supponit libertatem: necessitas sequens sequitur ex positione ipsius effectus liberè positi; dico enim, *Petrus liberè peccabit*: ergo supponit libertatem. Quibus suppositis,

D Ratio, cur propositiones de futuro sint necessariae, est, quia illarum obiectum est necessarium. Quod probatur. Illud est necessarium, quod non potest non esse: sed id quod est futurum, non potest non esse futurum, aliqui esset simul futurum, & non futurum: ergo habet obiectum necessarium.

E Ratio cur sint necessariae tantum necessitate consequentiæ, est, quia tota earum necessitas petitur ab obiecto, quod præsupponit: sed obiectum illarum propositionum non est necessarium, nisi necessitate consequentiæ ergo ista propositiones de futuro non sunt etiam necessariae, nisi necessitate consequentiæ. Major certa est, propositione enim non facit obiectum esse necessarium: sed obiectum necessarium facit propositionem esse necessariam, cùm propositione non specificet obiectum, sed ab eo specificetur. Minor probatur. Illud est necessarium necessitate sequentiæ, quod non est necessarium nisi ex suppositione quod illud sit liberè ponendum: sed futura non sunt necessaria nisi ex suppositione, quod sint liberè ponenda, v.g. Petrus est necessariò peccatus, quia supponitur esse liberè peccatus; sicut nunc scribo necessariò, ex suppositione quod liberè scribam: ergo istud obiectum est necessarium necessitate solum consequente, quæ nihil planè officit libertati. Quod ut evidenter patet, ostendenda mili nūc est §. V.

Differentia
inter præ-
ritum, &
futurum.

Proposi-
tiones de futu-
ro sunt ne-
cessariae.

Necessitate
solum con-
sequente.

Disp. III. Quæst. II. de Verit. & Falsit. cognit. 61

§. V.

Concordia libertatis cum determinata veritate futurorum.

Ineffabiliter me mouet (inquit Euodius apud August. lib. 3. de lib. arbitrio , c. 2. & cum eo vulgus imperitorum) quomodo fieri possit , ut Deus suu præcious futurorum , & nos nulla necessitas peccemus ; quisquis enim dixerit aliter evenire posse , quām Deus ante præscivit , præscientiam Dei destruere impiissimā temeritate molitur . Cui querelæ ut satisfaciam ,

Dico quīdū , nec præscientia diuina , nec determinata veritas futurorum libertati officiunt , sed eam potius supponunt .

Ratio prima , & fundamentalis , qua vtuntur SS. Patres & Doctores communiter , ut ostendebant plenius prima parte , est , quia illud non tollit libertatem , quod supponit libertatem , & facit necessitatem solum consequentem : determinata veritas futurorum , sicuti & diuina præscientia , supponunt libertatem , & faciunt necessitatem tantum consequentem : ergo illa non tollunt libertatem . Maior ex terminis nota est ; quomodo tollit libertatem id , quod eam supponit , & in ea fundatur ? Minor autem probatur . Cognitio purè speculativa non facit suum obiectum , neque dat illi necessitatem , sed supponit illud , & ab eo sit necessaria : determinata veritas futurorum , & præscientia Dei est cognitio purè speculativa , qua non facit , sed supponit obiectum suum : ergo determinata veritas futurorum , & Dei præscientia non facit , sed supponit obiectum suum . Minor clarè probatur , quia Petrus non idē est peccatus , quia Deus videt Petrum peccatum ; sed idē videt Deus Petrum peccatum , quia est peccatum . Optimè Beda lib. qq. quæst. 13. Quid ergo , inquit , coegit nos Deus , vi mali sibi videretur ab aeterno ? Absit : nos coegimus eum , ut nos malos videret .

Confirmatur ratione clarissima , qua vtuntur plerique Patres . Visio rei præsentis non affert minorem necessitatem , quām prævisio rei futura : sed illa non tollit libertatem : ergo nec ista . Probo maiorem , qui posito quod videamus sedentem , tam implicat , ut non sedas , quām posito quod prævideam te fessurum , non potest fieri ut non sedas : ergo tam bene visio tolleret libertatem , quām prævisio . Eximiè Boetius lib. 3. prosa 6. Si video iacentem aliquem , necessitas ei non inferitur ut iaceat , sed potius à iacente inferitur mihi necessitas ut videam . Alia etiam exempla proferri posunt de ipsa Dei præscientia , qua non destruit libertatem Dei , tametsi videat quid facturus sit , & hoc sit necessarium ex suppositione , quod Deus sciat se hoc factum : ergo nec destruit in manam libertatem , tametsi sciat quid illa factura sit . Præterea Dei præscientia non facit magis rem futuram , quām memoria faciat rem præteritam : sed stultum esset dicere , quod memoria rei præterita faciat rem illam esse præteritam ; non enim res fuit , quia ego memini ; sed idē memini , quia fuit : ergo similiter non idē res est futura , quia præscitur , sed idē præscitur , quia est futura .

Dices primò . Veritas determinata peti non potest ab obiecto indeterminato : futura contin-

A gentia sunt indeterminata : ergo veritas determinata propositionum non potest peti à futuris contingentibus .

Resp. distinguendo minorem : futura contingens sunt indeterminata , indeterminatione actuali , nego ; indeterminatione potentiali , concedo : quia poterit omnino Petrus non peccare , sed reuerā tamen peccabit . Similiter si datur veritas certa , peti non potest ab obiecto incerto : istud obiectum , Petrus peccabit , incertum est , cum possit Petrus non peccare . Distinguē debes minor : obiectum istud est incertum antecedenter , concedo ; consequenter , nego . Nam ex suppositione , quod Petrus sit peccatorus , est necessariò peccaturus , & circa illud ut sic , versatur veritas determinata futurorum .

Dices secundò . Quælibet scientia obiectum secunda ita habet necessarium : futurum contingens non stantia est necessarium : ergo non est obiectum scientiae .

Resp. Omnis scientia obiectum habet necessarium antecedenter , nego ; consequenter , concedo ; ad scientiam enim intuituam , maximè diuinam , quæ non specificatur ab obiecto , sufficit obiectum necessarium ex suppositione , cuiusmodi sine dubio est futurum contingens .

Dices tertiod . Scientia est de obiecto uniuersali per causam necessariò coniunctam : Dei præscientia & propositio de futuro contingenti non est de huiusmodi obiecto : ergo illa non est scientia determinata vera .

C Resp. scientiam intuituam , præsertim incretam , esse posse de obiecto singulari , alioqui visio rei præsentis non esset certa , & determinata .

§. VI.

Difficultates in oppositum ex destructione libertatis .

V Erùm contra Doctrinam sic expositam vret gravissima hac , & statim obvia difficultas , quod si propositiones de futuro contingenti determinate sint veræ , tollitur omnis libertas , & consultatio . V. g. si vera est pars una contradictionis , Petrus peccabit ; & altera determinata falsa , Petrus non peccabit : ergo necessariò peccabit Petrus . Probo consequentiam . Illud quod est ab aeterno verum , necessariò euénit , ita ut nos , qui sumus in tempore , non possimus efficere , ut sit falsum : sed si præpositio hac vera sit determinata , ab aeterno est vera : ergo est necessariò vera . Confirmatur , quia propositiones aeternæ veritatis sunt necessariae .

E Resp. negando libertatem ledi ex determinata veritate propositionum de futuro . Ad probationem distinguo consequentiam : ergo necessariò Petrus peccabit , necessitate antecedenti , nego ; consequenti , concedo . Necessitas autem sequens , ut dixi , libertatem non destruit , sed supponit . Quod autem est ab aeterno verum , necessariò euénit necessitate consequenti . Propositiones aeternæ veritatis sunt necessariae altera ex illis necessitatis . Communiter tamen illæ sole propositiones dicuntur aeternæ veritatis , quarum obiectum antecedenter & essentialiter est necessarium , non tantum consequenter .

Instabis primò . Quod Deus præscivit , est necessarium ; Deus præscivit Petru peccatum : ergo necessariò Petrus peccabit . Probatur maior . Quoties antecedens est necessariū , consequens etiā necessariū est .

F Hoc

Conclusio
negans .

Ratio à
priori .

Confirmatio
tur pluribus
exemplis .

Prima in-
stantia ,

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

Hac antecedens, *Dens præscivit Petrum peccatum*, est necessarium: ergo consequens, id est, *Petrus peccabit*, est necessarium. Hoc est celebre illud argumentum Vvicleffi, in quo soluendo gloriabatur homo stultissimus desudasse Armacanum annos viginti.

Resp. tamen facile distingundo maiorem: quod Deus præscivit, est necessarium, consequenter, concedo; antecedenter, nego. Similiter ad probitionem, quando antecedens est necessarium antecedenter, consequens etiam est necessarium antecedenter, concedo; quoties antecedens est necessarium consequenter, consequens est necessarium antecedenter, nego. Cum ergo illud antecedens, *Deus videt Petrum peccatum*, non sit necessarium nisi consequenter, consequens etiam est eodem modo necessarium; scientia enim Dei, ut dixi, non facit rem futuram, sed supponit. Idem ergo est dicere, *Petrus necessario est peccatorum*, si *Deus præscivit*; ac dicere, *Petrus est necessario peccatorum*, si *est peccatorum*.

Altera instantia eiusdem Vvicleffi.

Instabis secundum cum eodem Vvicleffo. Præscientia Dei est ita certa, ut non possit Deus illo modo falli: ergo illius scientiae obiectum non potest aliter evenire. Probo consequentiam. Si Petrus, quem Deus prævidit peccatum, non peccaret, Deus esset deceptus, prævidisset enim Petrum peccatum, qui postea non peccaret: sed Deus non potest falli: ergo Petrus non potest non peccare.

Resp. distinguendo eodem semper modo consequiam: ergo illius scientiae obiectum non potest aliter evenire, antecedenter, nego; consequenter, concedo, id est ex suppositione quod sit prædictum. Quia verò non est prædictum nisi ex suppositione, quod sit futurum, vides ibi esse formam necessitatem sequentem, qua non stat nisi cum libertate, quam supponit. Ad probationem ergo dico, Petrum quem Deus prævidit peccatum, absolutè posse non peccare; consequenter autem, & ex suppositione dininæ præscientia, non posse non peccare: Petrus peccatus, ut dixi, necessario est peccatus. Neque dicas, si Petrus non peccaret, sicuti absolutè potest non peccare, certè Deus esset deceptus. Resp. negando consequiam, quia si Petrus non peccaret sicuti absolutè potest non peccare, Deus ab aeterno præcivissem Petrum non peccatum; & ita non esset deceptus: sicuti quamdiu Petrus est hic præsens, ego illum video; si abscedat, non video. Similiter enim si es peccatus, Deus videt te peccatum; si non es peccatus, Deus videt te non peccatum; & sic nunquam Deus fallitur.

Tertia instantia ex comparatione futuri cum prædicto.

Instabis tertium. Si propositio illa est determinata vera: Dens præscivit me peccatum, vel ab aeterno verum fuit me peccatum; illa sunt necessariae necessitate consequent cum ineuitabilitate habitudine ad esse, ita ut nulla vi possit Petrus non peccare. Quod probo. Illud quod est præteritum, non est amplius in hominis potestate, sed dicitur esse simpliciter necessarium: sed Deus præscivisse me peccatum, est aliquid præteritum, sicuti etiam quod ab aeterno vera fuerit hæc propositio, *peccabo*: ergo illud peccatum futurum non est amplius in potestate mea, sicuti non est amplius in mea potestate, quod heri non peccauerim. Quis ergo dicar peccatum crassum mihi nunc esse liberum, si tam est impossibile mihi ut non peccem etas, quam est impossibile mihi nunc ut non peccauerim heri.

A Resp. concedendo, quod peccatum Petri ex suppositione, quod futurum sit etas, est prorsus inimpedibile; nam est impossibile rem præteritam non esse præteritam, & rem futuram non esse futuram; sed ea est necessitas tantum sequens. Ad argumentum ergo, concedo maiorem: illud quod est præteritum, ex suppositione, quod sit præteritum, non est amplius in hominis potestate: sed Deus præscivisse me peccatum, est aliquid præteritum ex suppositione quod sum peccatus, concedo; ergo illud peccatum non est in potestate mea ex suppositione, quod illud sit prædictum & futurum concedo consequenter; sed quia peccatum non est prædictum & futurum nisi ex suppositione libertatis, id est illa est tantum necessitas sequens.

B Verum, quia manet adhuc scrupulus, quia tam videtur esse impossibile mihi ut non peccem etas, quam est impossibile ut non peccauerim heri: sicut ergo nemo dixerit, esse mihi nunc procurandum ut non peccauerim, sic neque mihi est curandum ut non peccem etas, cum hæc vtraque sit suppositio præterita.

C Resp. esse impossibile prorsus ex suppositione quod sum peccatus etas, ut non peccem etas; sed nego esse tam impossibile ac ineuitabile, ut non peccem etas, quam est impossibile ac ineuitabile ut heri non peccauerim. Ratio est, quia illa necessitas ex suppositione de præterito quod peccauerim heri, est simpliciter in positio de præterito, & non dicit ordinem ad aliquid quod nunc absolute sit in mea potestate; unde nunc est simpliciter ineuitabile mihi ut heri non peccauerim: necessitas autem ex suppositione de præterito, quod Deus præscivit me etas peccatum, vel quod ab aeterno futurum sit ut etas peccem, non est suppositio simpliciter de præterito, sed ita est suppositio de præterito, ut dicat ordinem ad aliquid futurum, quod ita pendet à mea libertate, ut si ego vellem, non esset; atque adeo non esset suppositio illa de præterito. Vide quæ dixi agens de scientia Dei.

D Et hinc soluitur alia illa difficultas, an possit homo nunc facere ut Deus non præsciverit id quod præscivit. Resp. me nunc id posse facere absolutè, consequenter autem, & ex suppositione quod Deus præscivit, non possum facere ut non præsciverit.

E Instabis quartum afferens molestissimum illud dilemma: *Si Deus præscivit me peccatum, haud dubie quidquid agam, peccabo; et igitur torquebo me ad vitandum peccatum?*

F Resp. simile dilemma fieri posse: *Vel Deus prævidit futurum in agro suo messem, vel prævidit non futurum. Si prævidit, iniuste est iacere sementem, quia quod Deus prævidit non potest non evenire.* Cùm miles proficisci ad bellum, dici ei posset: *Si Deus prævidit te moritum, est iniuste te ferre arma, quia morieris haud dubie: si non prævidit te moritum, non morieris; ut quid ergo de ferendis armis cogitabis?* Est enim similis insania dicere: *Si prævidit me peccatum, peccabo, &c. quidquid agam, distinguo; ex suppositione quod Deus viderit me peccatum, peccabo quidquid agam, concedo; peccabo necessarij absolutè, nego; Deus enim videt me peccatum, quia sum peccatus.* Idem ergo est dicere: *Si videt Deus me peccatum, peccabo; ac dicere: Si sum peccatus, sum peccatus; quod est vanum dicere.*

Instabis

Potest homo facere ut Deus non præsciverit id quod præscivit.

Molestum dilemma

Disp.IV.Quest.vnic. de Argumentatione. 63-

Quinta in-
stantia, con-
tra determi-
nationem.

Instabis quintd. Illud quod est determinatè verum, non potest non esse verum: hæc proposi-
tio, *Petrus peccabit*, potest non esse vera; ergo non est determinatè vera. Probatur maior. Propo-
sitio illa determinatè vera vel potest esse falsa eo tempore quo est vera, & sic esse potest simul vera & falsa; vel ante, vel post, & sic eadem propositio modò erit vera, modò falsa, quod implicat: quod enim est verum, ab æterno est verum. Denique li-
bertas est indifferentia & indeterminatio: sed in-
differentia & determinatio repugnant: ergo liber-
tas & determinatio repugnant.

Resp. quod est determinatè verum determina-
tione potentiali, non potest non esse verum, con-
cedo; quod est determinatè verum determinatio-
ne solùm actuali, non potest non esse verum, sal-
tem antecedenter, nego. Dixi futurum contin-
gens esse indeterminatum determinatione actuali,
non potentiali. Hæc propositio, *Petrus peccabit*,
eo tempore quo est vera, potest absolute esse fal-
sa; non potest esse falsa ex suppositione, quod sit
vera. Sæpe autem dictum est, quod contingentia &
libertas dicunt indifferetiam potentiale; non
dicunt actualiem.

§. VI.

Mens Philosophi circa veritatem proposi-
tionum de futuro.

Non errasse Aristotlem.
Prima con-
iectura.

Dico sextd, Aristotèlem non videri errasse circa veritatem propositionum de futuro, sed concessisse propositiones illas esse determinatè veras, sed ita tamen ut non sint necessariae. Ita veteres ferè omnes Scholastici, ut ostendunt Ruiz, disp. vigesima secunda, selt. secunda. Bellarm. Albertinus, Fonseca. Errasse vero Aristotlem, tenent Okam, Gregorius, Bonavent. Vasques, Suarez, & alij non pauci.

Ratio tamen est, quia Philosophus lib. de di-
uisina, per somnia, & lib. primo Rhetor. capite deci-
moquinto, & lib. de mundo, ad Alexandrum, clara-
re admittit, Deum esse præscium futurorum, &
multos fuisse Vates à Deo inspiratos. Positò vero D
hac præscientiā debet admitti determinata veritas futurorum. Deinde rationes omnes illæ, quas artuli ad probandum illam veritatem determinata-
m, ferè petuntur ex principiis Aristotelicis, Quidlibet est, vel non est: Ex eo quod res sit, vel non
sit, propositione est vera, vel falsa: ergo verisimile omni-
nino non est, errasse tantum ingenium in re quam
sæpius docuerat.

Secundd, quando Philosophus in lib. de inter-
pret. videtur negare, propositiones contradic-
torias de futuro esse determinatè veras disiunctiū-
sumptas, sed disiunctiū tantum; dicit duntaxat illas propositiones disiunctiū sumptas esse nec-
cessarias, sed indeterminatè tantum; quod est verum, & hoc unum omnia probant eius argu-
menta. Patet autem hoc ex eius verbis, quæ sunt huiusmodi. *Esse quidem, aut non esse, omne
necessere est, & futurum esse, vel non esse; non tamen
convenit diuidentem dicere alterum necessarium.* Dico autem, ut necessere est quidem esse futurum cras
bellum navale, vel non esse futurum; sed non est ne-
cessere cras futurum esse bellum navale, neque rursis est
necessere futurum non esse cras bellum navale. Hactenus
Philosophus, & eo modo illum explicant S.Thos
R.P. de Rhodes, curs. Philosoph.

A mas scđt. 15. comment. 2. Scotus in primum dñst. 32.
quest. 1.

Tertiò confirmari potest hæc explicatio ex sco-
po ipsius Philosophi c. illo octavo; voluit enim ibi lectura
duntaxat explicare illud axioma, *Ex duabus con-
tradictoriis una est vera, & altera falsa:* vnde asse-
rit, hoc esse discrimen propositionum istarum à
exteris, quod in propositionibus contingentibus
necessitas non conueniat determinatè vni propo-
sitioni; sed utriusque vagè ac confusè; cum tamen
aliis contradictionis necessitas conueniat distinctè
& determinatè;



DISPUTATIO IV.

De tercia mentis operatione.

Ad priores Analy-
ticos.

LIBER

IBRIS Perihermenias subiunxit Ari-
stoteles libros duos priorum Ana-
lyticorum, sive de priori resolutione,
in quibus totam naturam discursus
in genere, præcipue vero syllogismi mirabili
quadam exponit industria, vocataque Resolutiores;
quia docet in his, quomodo syllogismus possit
in suas propositiones, & terminos resolui, Resolu-
tio est, *Reuocatio alicuius rei in sua principia, qui-
bus constat*; vt cum domus dissoluitur in lapides,
ligna, &c. Compositio autem, sive methodus
compositiva, est *Principiorum, quibus res constat,*
reuocatio ad finem; vt cum ligna, lapides, &c calcem
ad unam dominum reuocamus. Nos igitur metho-
dum hoc loco securi resolutiorum, iis omisis, quæ
in Pharo nostra dedimus, totam quidditatem, &
compositionem discursus præcipue syllogisticæ bre-
viter exequemur.

QUESTIO VNICA.

Quid, & quotplex sit
discursus.

HVMANA ratio scientiarum, & artium omnium Discursus
mater, & nutrix (teste Basilio in caput se-
cundum Ista) tota in discursu est. *Innotia san-
per; & tamen quousque volatili, vel etiam ipso sole
perniciens sese agitans*, vt pulchritè docet Theodor.
serm. tertio, & quinto de prouidencia: cuius ex-
istentiam nihil attinet probare, sine qua nec homi-
ni licet esse: naturam vero illius non ignorare tam
est necesse, quæcum est vitæ homini se cognoscere.
Potest autem tota reuocari ad hæc capita. Pri-
mum est essentia, & diuisio discursus in genere.
Secundum essentia syllogismi. Tertium compo-
nitio eius artificiosa, sive præmissæ syllogisticae.
Quartum conclusio formalis, cuius proprietates
nonnullæ difficultatem habent. Quintum varia
species syllogismorum.

F 2 SECTIO